

TALENTVOL DETERMINEREN

De meeste scholen beloven ouders er alles aan te doen om de talenten van hun kinderen zo breed mogelijk te ontplooien. Maar het ontdekken en waarderen van deze talenten is lang niet altijd zo gemakkelijk. Docenten die het aandurven om leerlingen meer op hun specifieke begaafdheden aan te spreken, kunnen echter een belangrijke bijdrage leveren aan de persoonlijke ontwikkeling van hun leerlingen.

Het determineren van leerlingen is heden ten dage nog altijd een hachelijke aangelegenheid. Tot nu toe worden de capaciteiten van leerlingen meestal vrij statisch en eenzijdig weergegeven. De nadruk ligt over het algemeen op cognitieve vermogens, met name gericht op taal en logica. Het intelligentieprofiel van een leerling wordt nog steeds voornamelijk bepaald door toetsen en testen.

Toch hangt er voor de leerling veel af van een goede determinatie, want het is vaak bepalend voor zijn of haar levensloop. Voor docenten is het moeilijk, want waar let je precies op? Meestal zijn het de cijfers, maar iedereen kent de voorbeelden van leerlingen die met de hakken over de sloot het eindexamenjaar ingingen en glansvol slaagden. Cijfers zeggen daarom lang niet altijd alles over talenten en ontwikkelingen van leerlingen. Determinatie op basis van cijfers voldoet misschien nog wel voor de zogenaamde 'vakkenschool' (scenario 1), maar is te beperkt voor de school waar leerprocessen centraal staan (scenario 2) of de leerling of levensloop het uitgangspunt is (scenario 3 en 4) voor het onderwijskundig proces. Omdat het toekomstige onderwijs zich meer en meer richt op de volledige ontwikkeling van de leerling (niet alleen kennis, maar ook vaardigheden en persoonlijkheidsontwikkeling) blijken de bestaande determinatietechnieken steeds minder goed te voldoen.

Meervoudige intelligenties

Al ruim 20 jaar geleden stelde Howard Gardner in zijn baanbrekende boek *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences* vast dat de klassieke, eenzijdige opvatting over intelligentie dringend aan herziening toe is. Gardner definieert intelligentie als het 'vermogen van het individu om problemen op te lossen en moeilijkheden te overwinnen'. De Amerikaanse neuropsycholoog is van mening dat mensen over 'meervoudige intelligenties' beschikken. Iemand die vooral linguïstisch-verbaal is georiënteerd, formuleert doorgaans gemakkelijker, brengt zijn gedachten soepeler onder woorden, leest meestal graag en kan goed argumenteren. Iemand die vooral beschikt over een visueel-ruimtelijke intelligentie heeft gevoel voor kleur, is creatief en neemt in de eerste plaats waar door te letten op ruimtelijke aspecten en visuele informatie. Volgens Gardner gaat het er in onze moderne samenleving niet zozeer om jonge intelligente mensen te selecteren met behulp van testen en toetsen, maar eerder om het ontwikkelen van individuen die inzicht verwerven in hun meervoudige intelligenties, zodat zij deze flexibel en productief kunnen inzetten voor maatschappelijke taken.

De ideeën van Gardner zijn de afgelopen jaren geleidelijk aan doorgedrongen in onderwijskringen, ook in Nederland. Zijn theorie blijkt een goed fundament te kunnen bieden voor een adequate beschrijving en ontwikkeling van de capaciteiten en talenten van leerlingen. Vanwege zijn brede kijk op intelligentie zijn Gardner's ideeën heel geschikt om te dienen als basis voor een breed determinatiemodel, waarvoor acht door hem onderscheiden intelligenties het draagvlak vormen. Wil je leerlingen in de

volle breedte waarden, moet je vanuit deze brede visie op intelligentie naar hen kijken, vindt hij.

Prestatiegerichte beoordeling

Bij de klassieke toets wordt de leerling langs een gestandaardiseerde meetlat gelegd. Externe normen bepalen hoe hoog de lat moet worden gelegd en bij welk puntenaantal je van een 'voldoende' of 'goed' niveau kunt spreken. De leerling zelf speelt in de beoordeling eigenlijk geen enkele rol. Hun nieuwsgierigheid gaat meestal dan ook niet veel verder dan het cijfer en de antwoorden op de vragen. Jammer, want een anderssoortige beoordeling zou hen kunnen stimuleren om na te denken over de vooruitgang die zij geboekt hebben aan de hand van vragen als: "wat doe ik goed?" en "waarin kan ik mijzelf nog verbeteren?"

Deskundigen die zich in het bedrijfsleven bezig houden met assessment zijn het er over eens dat je een veel beter beeld van een kandidaat krijgt wanneer je hem laat presteren in een authentieke context. Hetzelfde geldt voor assessment van leerlingen: de docent krijgt een beter beeld van hen, wanneer hij ze ziet presteren in meer levensechte situaties, waarin ze een wat omvattender opdracht moeten uitvoeren en kennis en vaardigheden moeten combineren. Prestatiegerichte beoordeling als instrument om talentvol te determineren houdt rekening met alle verschillende intelligenties en met de bezwaren die kleven aan de klassieke toets of test. Bovendien kan deze wijze van werken materiaal opleveren voor het portfolio van de leerling.

Individuele intelligentieprofielen

Onderwijs kan een belangrijke invloed uitoefenen op de ontwikkeling van intelligenties. Door in het onderwijs tegemoet te komen aan de individuele intelligentieprofielen kunnen leerlingen op hun eigen manier – en dus beter – leren en zich ontwikkelen. Zo kan worden voorkomen dat leerlingen op school bijvoorbeeld faalangst opbouwen voor formules of exacte symbolen, en later meteen de moed zullen opgeven wanneer ze te maken krijgen met een cijfermatig probleem. Of kan de school eraan meewerken dat een leerling met een exact profiel zijn logisch-mathematische intelligentie eenzijdig ontwikkelt en de interpersoonlijke kwaliteiten niet uit de verf komen. Want, is Gardner's overtuiging, iedere intelligentie is te veranderen en te verbeteren, maar kan door verwaarlozing ook uitdoven. Naast verhoging van het leerrendement blijkt in de praktijk ook de motivatie van de leerling toe te nemen, omdat deze zich voelt aangesproken op zijn eigen, specifieke kwaliteiten. Ook docenten worden gemotiveerd, omdat zij zich uitgedaagd voelen zich met de persoonlijke wensen en mogelijkheden van een leerling bezig te houden.

Wie op zoek is naar concrete, praktische bruikbare voorbeelden en instrumenten om leerlingen in de volle breedte van hun mogelijkheden te laten ontwikkelen, vindt in de publicatie *Talentvol determineren* een groot aantal praktische en concrete aanknopingsmogelijkheden. Voor meer informatie:

e.uytendaal@kpcgroep.nl; voor bestellingen: www.kpcgroep.nl/publicaties

De acht intelligenties volgens Howard Gardner

OBSERVATIECRITERIA VOOR MEERVOUDIGE INTELLIGENTIE BIJ LEERLINGEN

Verbaal-linguïstisch

- schrijft beter dan leeftijdgenoten;
- kan goed vertellen (spreekbeurten);
- luistert aandachtig tijdens uitleg;
- heeft ruime woordenschat voor deze leeftijd;
- kan anderen verbaal corrigeren/overtuigen;
- staat bekend om scherpe tong;
- leest graag boeken (thuis of buiten lestijd);
- haalt goede cijfers voor talen;
- wil later een 'taalkundig' beroep.

Logisch-mathematisch

- is sterk in rekenen en puzzelen;
- heeft kritische instelling, wil precies weten hoe het zit;
- kan goed omgaan met computers;
- kan goed logisch denken;
- geeft anderen uitleg voor exact vak;
- is zuinig met woorden;
- speelt schaak of een ander strategiespel (computer);
- krijgt goede cijfers voor exacte vakken;
- wil later een exact beroep.

Visueel-ruimtelijk

- tekent beter dan de meeste klasgenoten;
- zit te tekenen tijdens uitleg (boek, schrift);
- heeft veel aandacht voor beeldmateriaal (boek, video);
- kleedt zich op eigen manier;
- let op het uiterlijk bij anderen (complimenten);
- heeft meer aandacht voor vorm dan inhoud (werkstukken);
- heeft tekenen, schilderen, computergraphics als hobby;
- haalt goede cijfers voor beeldende vakken;
- wil later een grafisch beroep.

Lichamelijk-kinesthetisch

- beweegt makkelijk;
- is erg beweeglijk tijdens de les (wippen, lopen, draaien);
- doet graag iets in de les (practica, rollenspel);
- is goed in fijne motoriek (computerspelletjes: oog-hand-coördinatie);
- praat met 'handen en voeten';
- kan goed anderen nadoen (mimiek);
- doet in vrije tijd aan sport, dans of toneel;
- haalt hoge cijfers LO en dramatische expressie;
- wil later een lichamelijk-motorisch beroep (sport, toneel, fysiotherapie).

Muzikaal-ritmisch

- heeft mooie stem, praat melodieus;
- kan goed zingen, goed ritmegevoel (dans);
- zit tijdens het werken vaak ritmes te tikken of te neuriën;
- speelt een instrument;
- is gevoelig voor storend geluid (concentratie);
- maakt muziek samen met anderen;
- vrije tijd: muziek of dans;
- doet mee aan buitenlesactiviteiten (muziek, musical);
- wil later beroep in deze richting.

Interpersoonlijk

- gaat makkelijk met anderen om/is 'streetsmart';
- neemt initiatief in de klas (les, buitenles);
- heeft goed contact met de leerkrachten;
- anderen zoeken zijn/haar gezelschap;
- kan goed meeleven met anderen;
- heeft van nature leidende/bemiddelende rol in de groep;
- doet buiten school aan sociale activiteit of teamsport;
- veel aandacht voor onderdelen van vakken die over mensen gaan;
- wil later een sociaal beroep uitoefenen.

Intrapersoonlijk

- toont sterk gevoel van onafhankelijkheid/sterke wil;
- heeft een realistische kijk op eigen sterke en zwakke eigenschappen;
- kan goed zelfstandig werken of studeren;
- droomt snel weg tijdens de les;
- kan goed praten over het eigen gevoel;
- kan goed naar anderen luisteren;
- is in de vrije tijd zelfstandig met iets bezig;
- stelt hoge eisen aan zichzelf;
- wil later schrijver of kunstenaar worden of een vergelijkbaar beroep.

Naturalistisch

- toont meer dan normale interesse in de natuur;
- heeft het geduld om goed te observeren;
- is goed in staat om 'kenmerkende verschillen waar te nemen';
- is goed in staat om te ordenen en kwalificeren;
- heeft belangstelling en talent voor koken;
- is goed in het verzorgen van dieren (inlevingsvermogen);
- heeft sterke motivatie bij een vak als biologie;
- is in vrije tijd actief voor natuurorganisatie, verzamelt planten, insecten;
- heeft belangstelling voor een beroep in verband met planten of dieren (natuur, biologie, land- en tuinbouw, kok, apotheker).

Prestatie

Het doen van historisch onderzoek met behulp van objecten.

Titel

De archeoloog.

Doelintelligentie

Lichamelijk-motorisch.

Ondersteunende intelligenties

Logisch-mathematisch, verbaal-linguïstisch, interpersoonlijk.

Omschrijving van de prestatie

De 'archeoloog' is iemand die het geduld heeft om lang te zoeken naar artefacten uit het verleden die ons wijzer maken over de manier waarop mensen vroeger leefden. Na grondige observatie worden deze artefacten zo nauwkeurig mogelijk beschreven, getekend of gefotografeerd en systematisch opgeborgen. Door deze observaties op een creatieve manier te verbinden met reeds bestaande kennis kunnen nieuwe inzichten ontstaan over een cultuur in het verleden. De archeoloog heeft het vermogen om dit inzicht op een boeiende manier voor een groter publiek toegankelijk te maken. Bijvoorbeeld via een krantenartikel.

Werkwijze

1. Er worden teams van leerlingen gevormd die de opgravingen en het onderzoek gaan doen.
2. De artefacten worden opgegraven of uitgedeeld in dozen. Opgraven is natuurlijk interessanter, maar vraagt meer voorbereiding door de docent. De opdracht wordt spannender, indien de artefacten van twee culturen worden gemengd.
3. De leerlingen maken nauwkeurige beschrijvingen en tekeningen van de artefacten.
4. De leerlingen maken voor ieder artefact een hypothese aan de hand van de volgende vragen: Wat is het artefact? Hoe en door wie werd het gebruikt? Wat vertelt dit artefact over de cultuur van de mensen?
5. De leerlingen zoeken informatie over deze culturen in andere informatiebronnen.
6. De leerlingen schrijven een artikel voor de krant over deze vondsten en de cultuur waaruit zij afkomstig zijn.

KAART PRESTATIEGERICHTE BEOORDELING

Prestatie: Het doen van historisch onderzoek met behulp van objecten
Naam:

Onderwerp:	Aantal punten		Wat kan beter?
	Leerling	Docent	
KENNIS			
Algemene historische kennis			
VAARDIGHEDEN			
Artefacten opgraven			
Nauwkeurig observeren			
Nauwkeurig weergeven			
Informatie zoeken			
Conclusies trekken over artefacten			
Artikel schrijven			
Samenwerken			
LEERSTIJL			
Zelfstandigheid			
Motivatie			
Leeractiviteiten			
Time management			
TOTAAL			